ఎవరు బాధ్యులు?

సాయంకాలం నాలుగు గంటలు దాటింది. స్నేహితులతో సరదా కబుర్లు చెప్తూ హుషారుగా నడుస్తున్నాడు వాసు.

"అదుగో-ఆయన మీ మామయ్య కదూ!" అన్నాడు, ఓ స్నేహితుడు, రోడ్డుకి అటువేపు బస్సుస్టాపులో నిలబడివున్న వ్యక్తిని చూపిస్తూ.

వాసు అటు తలతిప్పి చూసి, "ఆ....అవును....ఈమధ్య వూళ్ళో లేడు. తిరిగివచ్చాడన్నమాట." అన్నాడు.

"వెళ్ళి పలకరిస్తావా? అయితే మేం వెళతాం" అని ముందుకు సాగిపోయారు స్నేహితులు.

పరధ్యానంగా ఎటో చూస్తూ నిలబడి వున్న సుబ్బారావుగారు, వాసు పిలుపుతో ఇటు తిరిగి. "నువ్వా" అన్నట్లు కళ్ళతోనే పలకరించారు.

"ఊరికి వెళ్ళావన్నారు, ఎప్పుడొచ్చావు? అన్నాడు వాసు.

"ఇవాళ ఉదయమే వచ్చాను. మధ్యాహ్నం నాలుగు మెతుకులు నోట్లో వేసుకున్న దగ్గర్నుంచీ ఓ పనిమీద ఇక్కడా, అక్కడా తిరగాల్సి వచ్చింది. ఇవాళ ఎండంతా నా పరమే అయింది. ఇంక ఇంటికి వెళ్ళి పోదామనుకుంటే. ఈ బస్సు అతీ గతీ కనిపించటంలేదు." అన్నాడాయన, పైమీది కండువాతో నుదురు అద్దుకుంటూ ఆయన బాగా అలిసి పోయినట్లు, మొహం వడిలిపోయి వుంది.

"ఓ బస్సు వస్తే మాత్రం నీ కందులో సీటు దొరుకుతుందా? ఈ వేళప్పుడు ఈ బస్సులు ఎంత రద్దీగా వుంటాయో మనకు తెలిసిందేగా? అందులోనూ, నీ ముందు వున్న క్యూ చూస్తే ఫర్లాంగు దూరం వున్నట్లుంది. నాలుగడుగులేగా మా యింటికిరా. కాసేపు కూర్చుని, ఎండ మరి కాస్త చల్లబడ్డాక వెళ్దువుగాని," అన్నాడు వాసు.

"సరే, పద," అన్నారు సుబ్బారావుగారు.

ఇద్దరూ వాసు ఇంటివేపు నడక సాగించారు.

"నువ్వు వెళ్ళిన పని ఏమయింది?" అని అడగాలనిపించింది వాసుకి. అంతలోనే మరో వూహ వచ్చింది. "అది సుముఖంగా వుంటే, ఈ పాటికి ఆయన నవ్వుతూ, సంతోషంగా చెప్పేవాడు గదా, ఈయన వాలకం చూస్తుంటే, అదీ సానుకూలం కాలేదేమోననిపిస్తోంది. ఒకవేళ అదే నిజమైతే, నేను పనిగట్టుకుని అడిగి మరీ ఆయన్ని చిన్నబుచ్చటం ఏం బాగుంటుంది? ఇవాళకాకపోతే రేపయినాఆయనంతటాయనే చెప్తారు." అనిపించి, వూరుకున్నాడు.

తన ప్రక్కన మరో మనిషి వున్నాడనే ధ్యాసయినా లేనట్లు, ఏవేవో ఆలోచనలో మునిగిపోయినట్లు కొద్దిగా తలవంచుకుని నడక సాగిస్తున్న మామయ్యతో మరేం మాట్లాడాలో కూడా తోచలేదతనికి.

'ఆ సరళకి సంబంధం కుదిరిందాకా మామయ్యకీ దిగులు తీరదు!' అనుకున్నాడు.

మౌనంగా అలా ఆయన ప్రక్కన నడుస్తూంటే, అయిదు సంవత్సరాల క్రితం తను రావూరు రావడం, మామయ్యను కలుసుకోవడం అంతా గుర్తు రాసాగింది....

అయిదేళ్ళ క్రితం ఒకరోజు....

"అమ్మా నాకు ఉద్యోగం దొరికింది. ఇదిగో యిప్పుడే ఆర్డరు వచ్చింది." అంటూ సంతోషంగా, హడావుడిగా వంట గదివేపు నడిచాడు వాసు.

చేస్తూ చేస్తూ వున్న పనిలోంచి తలఎత్తి, ఆప్యాయంగా గర్వంగా కొడుకువంక చూసుకుంటూ, "పోష్టువచ్చిందా? నేను చెబుతూనే వున్నాను, నీకా ఉద్యోగం తప్పకుండా దొరుకుతుందీ అని. అయినా ఏమవుతుందో ఏమిటో అని, బెదయిపోతూ, పదిరోజులనుంచీ ఈ వుత్తరం కోసం ఒక్కలా ఎదురు చూస్తున్నావు." అంది సావిత్రమ్మగారు.

"బాగుందమ్మా. నాలాంటివాళ్ళు, నాకన్నా ఎక్కువ చదువుకున్న వాళ్ళు దేశంలో బోలెడుమంది వున్నారు. కాగితం చేతిలోకి వచ్చిందాకా ఆదుర్దా తప్పదు మరి. సరే, నేను వేణుకికూడా చెప్పేసి వస్తాను" అని ఉత్తరం మడిచి చేతిలో పట్టుకుని వెనక్కి తిరిగాడు.

"కబుర్లు పెట్టుకుని, మధ్యాహ్నందాకా అక్కడే కూర్చోకుండా త్వరగా రా. నా వంటకూడా అయిపోవచ్చింది."

"ఇప్పుడే వచ్చేస్తాను" అంటూ గదిలోకివెళ్ళి, బట్టలు మార్చుకుని, వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు వాసు.

వాసు స్నేహితుడు వేణు. అతనికి తెలిసినవాళ్ళద్వారా ఓ చిన్న వాటా అద్దెకు ఏర్పాటు చేసుకుని, ఏకంగా తల్లినికూడా తీసుకుని, హైదరాబాదు ప్రయాణమయ్యాడు వాసు.

నాలుగైదురోజులు గడిచిపోయాయి.

ఓ ఉదయం కాఫీ చేస్తున్న సావిత్రమ్మగారికి హటాత్తుగా ఓ సంగతి గుర్తువచ్చింది. "మా సుబ్బారావన్నయ్య ఈ వూళ్ళోనే వున్నాడురా; నాకిన్నాళ్ళూ తట్టనేలేదు. చాలారోజులనుంచి యిక్కడ వున్నాడనీ, యిక్కడ యిల్లూ అదీ కట్టుకున్నాడనీ అప్పుడెప్పుడో చెప్పాడు. అతనూ స్కూల్లోనే మేష్టరు. నీకెప్పుడూ కనిపించలేదూ? నా చాదస్తంగాని, కనిపిస్తే మటుకు నువ్వేం గుర్తు పడతావులే?"

తల్లి ధోరణికి నవ్వొచ్చింది వాసుకి. 'పేటకి నాలుగు స్కూళ్ళున్న ఈ పట్నంలో ఆయన పని చేసేది ఏదో ఏమిటో', అనుకుంటూ, "మేము ఒకరిని ఒకరం గుర్తుపట్టలేమన్నది నిజమే అనుకో, అయినా ఆ పేరు

గలవారు మా స్కూల్లో ఎవరూ లేరనుకుంటాను. అయినా కనుక్కుం టాలే. మా స్కూలు కాకపోయినా, చాలా రోజులనుంచీ వుంటున్నారు కనుక, ఎవరికైనా తెలుస్తుందేమో అడుగుతాను. ఇంటిపేరూ అదీ ఏమిటి?" అన్నాడు.

వివరాలన్నీ చెప్పింది సావిత్రమ్మగారు ఆ సుబ్బారావుగారు సావిత్రమ్మగారికి పెద్ద నాయనమ్మ మనవడు.

ఆ సాయంకాలం అతను స్కూలునుంచి తిరిగి రాగానే బోలెడు సంబరపడిపోతూ ఓ వార్త అందించింది సావిత్రమ్మగారు. "మా అన్నయ్య అడ్రసు సంపాదించాను. ఇవాళ ఓ సారి వెళ్ళివద్దాం."

"అల్లాగా? ఎలా తెలుసుకున్నావు?" అన్నాడు వాసు. తనుకో టీచర్ని అడగటం మరిచిపోయిన సంగతి బయటపెట్టకుండా.

"మన పొరుగునలేరూ జానకమ్మగారు? మధ్యాహ్నం మాటల సందర్భంలో ఆవిడతో చెప్పాను. మావాళ్ళ ఈ వూళ్ళోనే వున్నారు. కాని అడ్రసు తెలియదు, అంటూ అన్నయ్య పేరూ అదీ చెప్తే, ఆవిడకి తెలుసునని చెప్పింది. ఆ పేట పేరు, అదీ నేను సరిగా జ్ఞాపకం పెట్టుకోలేనేమోనని, ఓ కాగితంమీద రాయించి తెచ్చుకున్నాను" అంది.

"అలాగే వెళ్దాం" అన్నాడు వాసు. గబాగబా ఫలహారం కాఫీ అదీ ముగించుకుని, ఇద్దరూ బయలుదేరారు. వాళ్ళింటికి పది బారల దూరంలో వున్న బస్సుస్టాపులో బస్సు ఎక్కి, జానకమ్మగారు చెప్పిన స్టాపులో దిగి, ఆవిడ చెప్పిన గుర్తులనిబట్టి అట్టే శ్రమ పడకుండానే సుబ్బారావుగారి ఇల్లు కనుక్కున్నారు.

పేపరు చదువుకుంటూ, వీధి వరండామీదే కుర్చీలో కూర్చుని వున్న సుబ్బారావుగారు గేటు చప్పుడు వినిపించి, పేపర్లోంచి తల పైకెత్తాడు.

"ఎవరూ?" అన్నట్లు ఒకక్షణం చూసి, మరుక్షణంలోనే మొహం నిండా సంతోషం, సంభ్రమం నింపుకొంటూ, "నువ్వా!

సావిత్రీ! ఈ వూరెప్పుడొచ్చారు? వీడు నీ కొడుకు గదూ? పెద్దవాడయి పోయాడు" అంటూ, ఆదరంగా, హడావిడిగా మాట్లాడేస్తూ, పేపరు కుర్చీలో పడేసి, రెండడుగులు ముందుకువేసి, మెట్లదాకా వచ్చి మరీ వాళ్ళని ఆహ్వానించి, వెంట పెట్టుకొని ఇంట్లోకి తీసుకువెళ్ళారు.

లోపలికి నడుస్తూనే సావిత్రమ్మగారు వాసు వుద్యోగం సంగతీ అదీ చెప్పింది.

"ఏమేవ్, ఓ సారి ఇలారా, ఎవరొచ్చారో చూడు" అంటూ హాల్లోంచి ఓ గావుకేక పెట్టారు సుబ్బారావుగారు.

"ఏమిటంత ఆర్భాటం చేస్తున్నారు?" అన్నట్లుగా కళ్ళనిండా కుతూహలం నింపుకుని, ఒకరు కాదు, ముగ్గురు వ్యక్తులు వచ్చారు, ఆయన కేకకి సమాధానంగా.

అక్కడక్కడా నెరసిన జుట్టు సిగచుట్టుకుని, నుదుట నయాపైసా అంత కుంకుమబొట్టు పెట్టుకుని, పనిపాటలు చేసుకోవటంలో కాస్త నలిగిపోయిన నేతచీర కొంగుకి తడి చెయ్యి తుడుచుకుంటూ, వంటింట్లోంచి వచ్చినావిడ సుబ్బారావుగారి భార్య సుభద్రమ్మగారు.

టేబిల్ క్లాత్‌కి ఎంబ్రాయిడరీ కుడుతూ, కుడుతూ, తండ్రి కేక విని, ఆ బట్టా, సూదీ, దారం, అల్లానే చేతితో పట్టుకుని, గదిలోంచి యివతలకి వచ్చిన పద్దెనిమిదీ, పందొమ్మిదేళ్ళ అమ్మాయి సుబ్బారావుగారి పెద్దకూతురు సరళ. పోయిన సంవత్సరం పి. యు. సి. పరీక్ష వ్రాసి పాసుకాలేక, మరి చదువుమీద ఆసక్తికూడా లేక, ప్రస్తుతం వూరికేనే వుంటోంది. గళ్ళ పరికిణీ, వాయిల్ కండువా, లాన్ జాకెట్టూ వేసుకొని, సామాన్యమైన అలంకారంతోవున్న ఆ అమ్మాయిని చూస్తూంటేనే ముచ్చటవేసింది సావిత్రమ్మగారికి.

పెరటి వరండాలో కూర్చుని, కనకాంబరం పువ్వులు మాలకట్టుకుంటూ తండ్రి హడావిడికి ఒక్క పరుగున ఇవతలకి వచ్చిన పన్నెం

డేళ్ళ అమ్మాయి శారద, సుబ్బారావుగారి రెండోకూతురు. ఎదురుగా కొత్త వ్యక్తుల్నీ, తన చేతులలో మూరెడు పూలదండనీ, జారి జారి పోతున్న దారపులిచ్చినీ చూసుకుంటూ, మళ్ళీ తుర్రున లోపలికి పారిపోబోయింది, కాని తండ్రి పిలుపుతో ఆగిపోయింది.

పరిచయాలు అయ్యాయి. ఈ ఇద్దరు అమ్మాయిలూ, ముగ్గురబ్బాయిలూ సుబ్బారావుగారి సంతానం. అబ్బాయిలు అలా బయట తిరిగిరావటానికి వెళ్ళారు. వీళ్ళంతా కబుర్లు చెప్పుకొంటూంటే వాళ్ళూ వచ్చారు.

పెద్దవాడు రామచంద్రం సరళకంటే రెండేళ్ళు పెద్ద. బియ్యే చదువుతున్నాడు. తరువాత యిద్దరూ సరళకన్నా చిన్న. శారదకంటే పెద్ద.

అందరితోటీ సరదాగా కబుర్లు చెపుతూ ఓ గంటసేపు పైనే కూర్చుని, ఇంటికి తిరిగివచ్చారు తల్లీకొడుకూ. సావిత్రమ్మగారికి చాలా సంతోషంగా తృప్తిగా వుంది- ఎన్నడో, ఆవిడ చిన్నతనంలో వాళ్ళ కుటుంబాలు రెండూ ఒకే వూరిలో వుండేవి. అక్క- చెల్లెళ్ళ సంతానంలా కాకుండా, ఒకే కుటుంబంగా మెలిగేవారు. ఆ తరువాత పెద్దవాళ్ళు గతించారు. పిల్లలు పెరిగి వుద్యోగరీత్యా తలో చోటికీ వెళ్ళిపోయారు. రాకపోకలు కాస్త దూరం అయ్యాయి. ఇంక ఆ తరువాత వాళ్ళ సంతానం పెరిగి పెద్దవారయి, అక్కడక్కడా స్థిరపడిపోయాక వుత్తరప్రత్యుత్తరాలుకూడా లేకుండా పోయాయి. సావిత్రమ్మగారు ఈ సుబ్బారావుగారిని చూసి పదిహేనేళ్ళ పైనే అయింది. బంధువుల యింట్లో పెళ్ళి సందర్భంలో అప్పుడెప్పుడో చూసింది. ఈ నాటికి యిలా అనుకోకుండా, కొడుకు ఉద్యోగరీత్యా ఒకే వూరిలో వుండటం తటస్థించటం, ఆ అన్నగారి కుటుంబాన్ని చూడగలగటం ఆవిడకి చాలా నిండుగా అనిపించింది.

“అన్నయ్య పెద్ద కూతురు చిలకలా వుంది కదురా?” అంది, రాత్రి వంటకి బియ్యం కడుగుతూ.

"వాళ్ళ పిల్లలందరూ బాగానే వున్నారు" మర్నాటి పాఠానికి ప్రిపేర్ అవటానికి పుస్తకం తెరుస్తున్న వాసు అన్నాడు.

"ఆ మాటా నిజమేలే" అంది సావిత్రమ్మగారు.

ఆ తరువాత ఆవిడ తరచూ వాళ్ళింటికి వెళ్ళివస్తూ వుండేది. వాళ్ళా అపుడపుడూ వచ్చేవారు.

నాలుగైదు నెలలు గడిచిపోయాయి.

"సరళని చూసుకోవడానికి రేపు పెళ్ళివారు వస్తున్నారట" అంది సావిత్రమ్మగారు ఓ సాయంకాలం కొడుకుతో.

"అహఁ అల్లాగా? ఏవూరు! అబ్బాయేం చేస్తున్నాడు?" అన్నాడతను, కుతూహలంగా. అశ్రద్ధచేత కొంతా, పనితీరక కొంతా, తన స్నేహితులతో కాలక్షేపం అయిపోతూ వుండటంచేత కొంతా అతను మామయ్యగారింటికి వెళ్ళటం తక్కువే. అక్కడి విశేషాలన్నీ తల్లి ద్వారానే తెలుస్తూండేవి.

"అబ్బాయి మెడిసన్ చదువుతున్నాడట. తండ్రి జడ్జీపని చేస్తున్నాడట. బాగా ఆస్తీ అదీ వుందిలే"

"అహఁ బాగుంది!" అన్నాడు వాసు సంతోషం వ్యక్తం చేస్తూ.

సావిత్రమ్మ ఏమీ అనలేదు. తల కొద్దిగా వంచుకుని, గబగబ బెండకాయలు తరిగి, ఆ ముక్కలు విసురుగా పళ్ళెంలో పడేస్తున్నతీరూ, తనలో తనే మెల్లిగా ఓ నిముషం ఏమేమిటో గొణుక్కుని, తరువాత "ఊ" అంటూ ఒకసారి దీర్ఘంగా విసుగ్గా మూలగటం- ఆవిడలో ఉత్సాహం అనేది ఏ మాత్రం లేనట్లు స్పష్టం చేస్తున్నాయి.

తల్లి వైఖరికి విస్తుపోతూ, మధ్య మధ్య ఆవిడ ముఖం వంకే చూస్తూ, మెల్లిగా కాఫీ తాగుతూ, అక్కడే ఓ పీటమీద కూర్చున్నాడు

వాసు. కొద్ది నిముషాలు గడిచిపోయాయి. ఇంక అట్టే సేపు ఆ అసం తృప్తిని, నిరుత్సాహాన్ని తనలో యిముడ్చుకోలేనట్లు సావిత్రమ్మగారు మెల్లిగా బయటపడి పోయింది.

"ఏమిటో, అదీ యిదీ అంటూ అలా బయటి సంబంధాలు వెతుక్కోకపోతే, కళ్ళముందున్న నీ కివ్వకూడదూ?"

తల్లి మాటలు వింటూ ఒక్క క్షణం తెల్లబోయాడు వాసు. ఆ తరువాత ఆవిణ్ని చూస్తుంటే జాలికలిగింది.

"ఇలాంటి కోరిక మనసులో పెట్టుకునే కాబోలు, ఆ పిల్లమీద ఓ ప్రత్యేకమైన అభిమానం పెంచుకుని తరచు సరళ గుణగుణాలూ, అంద చందాలూ నా దగ్గర పొగుడు తూండేది." అనిపించింది.

"బాగుందమ్మా, నువ్వు చెప్పేది! తమస్థితి ఎలా వున్నా పిల్లలు అదృష్ట వంతులు కావాలనీ, హోదాగా బ్రతకాలనీ ప్రతి తల్లీ, తండ్రీ కోరుకుంటారు. మనకేముందని యిస్తారు మామయ్య పిల్లని?" అన్నాడు వాసు తేలిగ్గా నవ్వేస్తూ.

వాసు నెలల పిల్లవాడుగా వున్నప్పుడు తండ్రి చచ్చిపోయాడు. ఉన్న కొద్దిపాటి ఆస్తిమీద వచ్చే ఆదాయంతో ఓ పూట తినీ ఓ పూట తినకా కాలం గడుపుతూ, ఆ పసి గుడ్డుమీదే ప్రాణాలన్నీ నిలుపుకుని; వాడిని పెంచుకుంటూ వచ్చింది సావిత్రమ్మగారు. ఆ పల్లెటూరిలో చదు వయిపోయింది. హైస్కూలు చదువుకీ, కాలేజీ చదువుకీ పట్నంలో కాపురం పెట్టారు. పంటమీద వచ్చేది ఏ మూలకీ చాలేది కాదు ఆరోజుల్లో అయినా కొడుకుని ప్రయోజకుణ్ని చెయ్యటం ఒక్కటే దృష్టిలో పెట్టు కుని, అవసరం అయినప్పుడు అక్కడా అక్కడా అప్పు చెయ్యడానికి కూడా వెనక్కి తియ్యలేదు ఆవిడ. వాసుకి డిగ్రీ చేతికి వచ్చింది. అటు ఆస్తి అప్పులకి చెల్లు అయిపోయింది. ఇంక పై చదువులకి అవకాశం

ఎలాగూలేదు. పరిస్థితి అంతా అర్థం చేసుకున్న వాసు, మంచి ఉద్యోగం కావాలి, మొదటే పెద్ద జీతం వుండాలి, ముందు ముందు ఎంతో పైకి వెళ్ళగలిగే అవకాశాలు వుండాలి, అంటూ కోరికలు పెంచుకుని కాల యాపన చెయ్యకుండా, వెంటనే దొరికిన మేష్టరు ఉద్యోగంలో చేరి పోయాడు. మేనమామ దృష్టి తనమీద పడకపోవడానికి కారణం అదే అని వాసుకి అర్థం అయింది. అందుకే ఆ మాట అన్నాడు.

కొడుకు మాటలు విని చివ్వున తలఎత్తి, కాస్త ఆవేశంగా, అనాలోచితంగా అనేసింది!" ఏం నీకేం తక్కువని? చదువులేదా? ఉద్యోగం లేదా? గుణం లేదా? ఏం లోపమని? ఇంకా, ఇంకా, పెద్ద చదువులూ పెద్ద ఉద్యోగాలూ కావాలనుకుంటే నిన్నే చదివించ వచ్చుగా? పై వాళ్ళకయినా అంతో యింతో కట్నం ముట్ట చెప్పాలనే అనుకుంటున్నాడుగా...."

"అమ్మా!" వాసుగొంతు బాధగా, వుద్రేకంగా పలికింది, "నాకు చిల్లి గవ్వ ఆస్థిలేని మాట నిజమే. పై చదువులు చదవాలనే కోరిక వుండికూడా, అవకాశం లేకపోయిన మాట నిజమే. కాని, నాకు పిల్ల నిచ్చిన మామ దగ్గర కట్నం తీసుకొని, ఆ డబ్బుతో చదువుకోవాలని కానీ, లేకపోతే వాళ్ళ యింట్లో వుండి, వాళ్ళు చెప్పించే చదువులు చదువు కోవాలని కానీ, నేను ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. అసలు ఆ వూహే నాకు కంపరంగా వుంటుంది. నన్ను గురించి నువ్వు ఎప్పుడూ అలా ఆలో చించకు. మరో విషయం కూడా ఇప్పుడే చెప్తున్నాను. నువ్వు, నీ ఆలో చనలూ అభిప్రాయాలూ, చూచాయగానైనా సరే ఎక్కడా అనవద్దు, ఆఖరికి మన ఇరుగూ పొరుగూ వాళ్ళతో నైనా సరే. ఒక వేళ నీ నోటంట ఆ మాటలేమైనా బయటికి వచ్చాయంటే, పదిమందిలోనూ నన్ను అవమాన పరచినట్లే!"

అతని ఆవేశం చూస్తూంటే, తను అర్థం లేకుండా పిచ్చిగా మాట్లాడి, కొడుకు మనసు నొప్పించాను అనే పశ్చాత్తాపం కలగసాగింది సావిత్రమ్మగారిలో ఆవిడ ఏదో అనబోతూంటే మళ్ళీ అతనే అన్నాడు.

"కాలం కలిసివస్తే ప్రయివేటుగానో, లేకపోతే సెలవుపెట్టి కాలేజీలో చేరో, ఇంకా చదువుకోవాలనీ, ఇంకో ఉద్యోగంలోకి వెళ్ళాలనీ నాకూ వుంది. అలాంటి అవకాశం ఏదీ రాకపోతే ఈ ఉద్యోగంలోనే వుండిపోతాను. ఇప్పుడయినా, నన్ను నేను తక్కువగా ఎన్నడూ చూసుకోను. మనం నచ్చి, నాకు పిల్లనివ్వడానికి ఇష్టపడే వాళ్ళు దేశంలో ఇంకా చాలామంది వుంటారు."

"నాకు మాత్రం తెలియదుటరా? యేదో, అయిన వాళ్ళం, ఇంకా దగ్గర కావాలని ఆశ పడ్డాననుకో. కాని, నాకై నేను వెళ్ళి అడుగుతాననీ, వీళ్ళచేతా వాళ్ళచేతా చెప్పించి అన్నయ్యని ప్రాధేయ పడతాననీ ఎప్పుడూ అనుకోను. నీ కలాంటి భయం ఏమీ అఖ్ఖర్లేదు. నిన్ను చులకన చేసి ఇంకా నేను బావుకునే దేముంది?" నన్ను అర్థం చేసుకో అన్నట్లు అనునయంగా కొడుకు వంక చూస్తూ అంది. వాసు సిగ్గుపడి పోయాడు. బొత్తిగా ఏమీ తెలియని వాళ్ళకి తెలియనట్లు తల్లిమీద అలా విరుచుకు పడ్డానేమిటా అనిపించింది. "అదేలే—నువ్వేమయినా తొందర పడతావేమోనని—" అంటూ నసిగేశాడు. ఆ తరువాత సంభాషణ అంతగా సాగలేదు. కాస్సేపటి తరువాత వాసు లేచి గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. సావిత్రమ్మగారు వంట పనిలో జొరపడిపోయింది.

ఓ ఆదివారం మధ్యాహ్నం, తీరికగా బయలుదేరి సుబ్బారావు గారింటికి వెళ్ళారు సావిత్రమ్మగారూ, వాసూ,

కబుర్ల ధోరణిలో మధ్యలో అడిగింది సావిత్రమ్మగారు, "సరళని చూసుకోవడానికి విజయవాడ నుంచి పెళ్ళివారు వస్తారని చెప్పావు.

పదిహేను రోజులు కావస్తోంది కదూ? ఆవాళ వచ్చారా? సంబంధం కుదిరినట్లేనా?" ఆవిడ మాటలు వింటూ సుబ్బారావుగారూ, సుభద్రమ్మ గారూ, పిల్లలూ అంతాకూడా ముసిముసిగా నవ్వుకుంటూ, మొహాలు చూసుకున్నారు ఇంక సరళయితే పెద్దగా నవ్వేస్తూ, ఆ నవ్వుతెర మధ్య లోనే ఎలాగో గొంతు పెగల్చుకుని అంది. "బలే ఫార్సు, అత్తయ్యా! అసలు ఆవాళ నువ్వూ, బావా కూడా రావలసింది మిమ్మల్ని రమ్మని చెప్పడం మరిచిపోయానని అమ్మ అనుకుంది. ఇదిగో బావా ఆ పెళ్ళి కొడుకు, అదే, ఆమెడికో వున్నాడే, అచ్చంగా చింపాంజి అనుకో. ఆ అబ్బాయి తల్లీ, తండ్రీ, అంతా ఓ జూలో వుండవలసిన వాళ్ళలా కనిపిం చారు నా కళ్ళకి. పెళ్ళి కూతురు తలవంచుకుని కూర్చోవాలంటారు కాని, నాకయితే విరగబడి నవ్వాలని పించింది వాళ్ళని చూస్తే."

"చాల్లే! పిచ్చి వాగుడు!" అని ముద్దుగా కూతుర్ని మందలించి, "కానీ వదినగారూ! ఆ పెళ్ళివారు ఇంచు మించు అమ్మాయి చెప్పినట్లే వున్నారు. ఏమిటో వికారం పెట్టినట్లయి, ఎంత త్వరగా వాళ్ళని యిం ట్లోంచి తరిమేద్దామా అని పించింది." అంది సుభద్రమ్మగారు.

"ఆ సంబంధం చెప్పిన పెద్ద మనిషికయినా కాస్త బుద్ధి వుం డొద్దూ? రత్నంలాంటి పిల్లకి అడవిమేళం లాంటి వాడిని తీసుకొస్తాడా? ఆ తర్వాత ఆ మాట కాస్తా అతన్ని అడిగేశాలే....అబ్బేబ్బే, ఏం సంబంధం? ఏ మనుష్యులు?" అంటూ మొహం చిట్లించుకొని, ఆ సంబంధం పట్ల తన అయిష్టతని వ్యక్తం చేసుకున్నాడు సుబ్బారావుగారు.

"బాగానే వుంది!" అంది సావిత్రమ్మగారు, అంతకన్నా ఏమనాలో తెలియక.

"ఆ తరువాత ఆ మాటా ఈ మాటా మాట్లాడి యింటికి వచ్చే శారు తల్లీ, కొడుకూ:

మరో మూడు రెండు నెలలు గడిచిపోయాయి.

సరళకి ఇంకో సంబంధం చూశారు. ఈ పెళ్ళికొడుకు ఇంజనీరు ఖిలాయ్‌లో పెద్ద జీతం మీదే వున్నాడు. అతని తండ్రీ, అన్నగారూ కూడా డాక్టర్లే. ఇద్దరూ కలిసి రాజమండ్రిలో పెద్ద నర్సింగ్‌హోమ్ నడుపు తున్నారు. లక్షలు ఆర్జిస్తున్నారు.

"అబ్బాయి బంగారపు బొమ్మలా వుంటాడు అంటే నిజమే అను కున్నాం. తెల్లగానే వున్నాడను కోండి. ఏమిటో మొహంలో కాస్తయినా కళాకాంతీ లేకుండా, బొత్తిగా పిండిబొమ్మలా వున్నాడు." అంటూ పెదవి విరిచేసింది సుభద్రమ్మగారు, ఆ సంబంధం గురించి చెపుతూ.

ఇంకో నాలుగైదు నెలలు గడిచి పోయాయి. ఈసారి చూసిన పెళ్ళికొడుకు ఫారిన్ రిటర్న్డ్—డాక్టరేటూ, పెద్ద వుద్యోగం, కారూ, హోదా అన్నీ వున్నాయి. అబ్బాయి చూడ ముచ్చటగా వున్నాడు. ఈ సంబంధం అయితే బాగుండునని అందరూ మురిసిపోయారు. అంత చదివిన అతనికి, బొత్తిగా పి. యూ. సి. ఫెలయిన తనని భార్యగా పరి చయం చెయ్యటం కాస్త చిన్నతనంగా వుంటుందనీ, పెళ్ళి అయిపోయాక ఎలాగో ఇంటి దగ్గరే శ్రద్ధగా చదివి మొదట పి. యూ. సీ కీ, ఆ తరు వాత బియేకీ ప్రైవేటుగా కట్టాలనీ సరళ కలలు కనటం కూడా ప్రారం భించింది.

అయితే అదీ కుదరలేదు.

"ఏ నాలుగు వేలో అయితే ఎలాగో ఇవ్వగలం కానీ, మరీ పదివేలు కట్నం ఎక్కణ్ణించి తేగలం?" అంటూ దిక్కులు వెళ్ళబోసు కుంది సుభద్రమ్మగారు.

ఆ తరువాత ఇంకా ఏవేవో సంబంధాలు చూశారు. కొంతమంది పెళ్ళి కొడుకులు వీళ్ళకు నచ్చితే, కొంతమందికి వీళ్ళు యిచ్చే కట్నం

నచ్చలేదు. ఏదయితేనేం, ఒక్కటీ కుదరలేదు. రోజులు గడిచి పోతు న్నాయి.

ఓ రోజు, లీజర్ అవర్‌లో టీచర్స్ రూమ్‌లో కూర్చుని పేపరు తిరగ వేస్తున్నాడు వాసు. కో టీచరు కామేశ్వరరావుగారు చేతిలో వున్న పుస్తకం పక్కకి పెట్టి, "ఏమయ్యా వసుదేవరావూ, నీ పెళ్ళి భోజనం మాకు యిప్పట్లో పెట్టదలుచుకోలేదా? నీలాంటి బ్రహ్మచారులని చూస్తూంటే ఆడపిల్లలు గలవాళ్ళు వూరికే వుండలేరు మరి." అంటూ మొదలు పెట్టి, "మా అమ్మాయి కాదనుకో, మా చెల్లెలి కూతురుంది. నేను వచ్చి, మీ అమ్మగారితో మాట్లాడాలనుకుంటున్నాను. లేకపోతే మీ వైపు పెద్ద వాళ్ళెవరైనా వుంటే చెప్పు, వాళ్ళని కలుసుకుంటాను." అని తన మనస్సులో మాట బైటపెట్టాడు. ఆ గదిలో వాళ్ళిద్దరే వున్నారప్పుడు మొదటి నుంచీ వాసుకి ఆయన అంటే పెద్దవారనే గౌరవం, ఓ విధమైన అభిమానం ఉన్నాయి. ఆయనికి వాసు ఎడల వాత్సల్యం, మంచి అభి ప్రాయంవున్నాయి. ఆ చనువుతోటే, ఆయన చెపుతూంటే, చిరునవ్వుతో వింటూ వుండిపోయిన వాసు, చివరికి—

"బంధువులూ, పెద్దలూ చాలా మంచే ఉన్నారనుకోండి. నా పెళ్ళి విషయంలో మాత్రం నా అభిప్రాయం, మా అమ్మ అభిప్రాయం తప్ప మరొకరి ప్రమేయం వుండదు," అన్నాడు ఎలాంటి అరమరికా లేకుండా.

"మా చెల్లెలూ, పిల్లలూ ఇప్పుడు మా ఇంట్లోనే వున్నారు. వచ్చి వారం రోజులయింది, మరో వారం వుంటారు, "అంటూ సంభాషణ సాగించి, అన్ని వివరాలూ చెప్పాడు. ఆ సాయంకాలమే వాసువెంట వాళ్ళయింటికి వచ్చి, సావిత్రమ్మగారితో కూడా మాట్లాడి పెళ్ళి చూపులకి రోజు నిర్ణయించుకుని మరీ వెళ్ళాడు.

పిల్ల కుందనపు బొమ్మలా వుంది. ఇది వరకు దాకా సరళే చక్క

నిది అనుకునేదాన్ని, కాని ఇప్పుడు రాధకే సరళ కన్న పదిమార్కులు ఎక్కువ వేస్తాను. "అంది సావిత్రమ్మగారు పిల్లని చూసి ఇంటికి వచ్చాక తృప్తితో నవ్వుతూ.

"మొత్తానికి మేష్టారికి అమ్మని అని పించుకున్నావు. మార్కులు వెయ్యటం తెలిసిపోయింది." అన్నాడు వాసు నిండుగా నవ్వుతూ.

పెళ్ళి నిశ్చయం అయిపోయింది. తరువాత సుబ్బారావుగారికి కూడ ఆ సంగతి చెప్పి, లాంఛనంగా ఆయన సలహాకూడా తీసుకుని, పెళ్ళి పెత్తనం అంతా ఆయన చేతిలోనే పెట్టింది సావిత్రమ్మగారు.

బంధువులంతా వచ్చారు. పెద్ద ఆర్భాటమూ, అట్టహాసమూ, లేక పోయినా పెళ్ళి బాగానే జరిగిపోయింది.

కొడుకూ, కోడలూ ఎంతో అన్యోన్యంగా మసలు కొంటూ, సరదాగా హాస్యాలాడుకుంటూ, మధ్య మధ్య చిలిపిగా వాదాలూ వేసుకొని తనని మధ్యవర్తిగా తీర్పు చెప్పమని అడుగుతూ, సంతోషంగా రోజులు గడిపేస్తూంటే, ఆ వేడుక చూడటానికి రెండు కళ్ళూ చాలవని పిస్తోంది సావిత్రమ్మగారికి. అంత ఆనందంతో కాలం గడుస్తున్నట్టు తెలియకుండానే మూడుసంవత్సరాలు దొర్లిపోయాయి. ఆ మధ్య కాలంలో వాసు టీచర్స్ ట్రైనింగు కూడా పూర్తి చేసాడు. ఇంక ఇప్పుడు....

"ఇప్పుడు రాధ వంట్లో కులాసాగా వుంటోందా?" అని సుబ్బారావుగారు పలకరించటంతో, వాసు ఆలోచనలకి ఒక్కసారిగా కొద్దిగా అంతరాయం కలిగింది. అంతేకాదు, సరిగ్గా తను ఆలోచిస్తున్న విషయమే ఆయన అడగటంతో ఏదో బిడియం వంటి భావం ఒక్కసారి అతన్ని చుట్టేసినట్లయింది. కాని, అది ఆయన కంటపడకుండా అంతలోనే సర్దేసుకుని, "ఆ, ఆ, ఇప్పుడు బాగానే వుంది" అనేశాడు గబగబా.

తమకి పుట్టబోయే వాడిని గురించి రాధతో ముచ్చట్లు చెప్ప

కుంటూ గంటలకి గంటలు గడిపేసే వాసు, ఇప్పుడుఆయనకి సమాధానం చెప్పటానికి మాత్రం అంతకన్నా మాటలు దొరకలేదు. ఇల్లు సమీపించటంతో ఆయన మళ్ళీ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఇద్దరూ గేటు తెరుచుకుని, ఇంట్లోకి వెళ్ళారు.

"రా, అన్నయ్యా, రా. ఊరినుంచి వచ్చేశావన్న మాట. అబ్బాయి వారిలో కలిశాడా ఏమిటి?" అంటూ హడావిడిగా పలకరించేసి, "ఎండలో వచ్చావు. మంచినీళ్ళు తీసుకొస్తాను" అంటూ లోపలికి వెళ్ళింది సావిత్రమ్మగారు.

వాసు వెంట సుబ్బారావుగారు కూడా పెరట్లోకి, వెళ్ళి మొహం, కాళ్ళుకడుక్కువచ్చారు. మొహం తడుచుకుని, టవల్ వాసుకి అందించి, "ఇవాళే వూరినుండి వచ్చాను," అన్నారు చెల్లెలి చేతిలో మంచినీళ్ళగ్లాసు అందుకుంటూ.

"ఆహాఁ, ఏమిటి పెళ్ళివారి కబుర్లు? సంబంధం నిశ్చయం అయిపోయినట్లేనా?" అంది సావిత్రమ్మగారు కుతూహలంగా.

మంచి నీళ్ళ గ్లాసు రెండు గుటకలలో ఖాళీచేసేసి బల్లమీద పెట్టి తాపీగా మొదలు పెట్టారాయన. "కట్నాలు పుచ్చుకోవటం అనే ఆచారం వుంది చూశావూ, దీనికి ముగింపు ఎప్పుడో కనిపించడంలేదు. కట్నాలు పుచ్చుకోకూడదూ అంటూ ప్రభుత్వం ఓ బిల్లు ప్రవేశపెట్టిందే కాని, దానివల్ల ప్రయోజనం మాత్రం ఏమీ కనిపించటంలేదు. అదివరకు పబ్లీకుగా పుచ్చుకునేవారు ఇప్పుడు రహస్యంగా తీసుకొంటున్నారు. అదివరకు పుచ్చుకునే దాన్ని వరకట్నం అని స్పష్టంగా అనేవారు. ఇప్పుడు తీసుకునే దానికి లాంఛనాలు, ప్రెజెంట్స్ అంటూ మరోపేరు తగిలించారు. అంతే

కాని, డబ్బు పుచ్చుకోవటం మాత్రం ఒక్కళ్ళూ మానలేదు. ఈ ఆడ పిల్లలు గలవాళ్ళ అగచాట్లు తీరేరోజు ఇప్పటిలో రాదేమో!"

ఆయన ఈ ఉపోద్ఘాతమంతా దేనికోసమో సావిత్రమ్మగారికీ, వాసుకీ అర్థం అయిపోయింది. ఈ బెంగుళూరు వారు కూడ బాగా కట్నం అడిగి వుంటారు. ఈ సంబంధం కూడా పుసిగిపోయిందన్నమాట, అనిపించిందా ఇద్దరికీ.

"ఇప్పటికి అయిదేళ్ళపైగా సరళకి సంబంధాలు చూస్తున్నాడు. ఇంతవరకూ ఏదీ కలిసి రాలేదు. ఏమిటో మామయ్యని చూస్తోంటే జాలి వేస్తోంది" అనుకున్నాడు వాసు. అయిదేళ్ళ క్రితం మొట్టమొదటిసారి వాళ్ళింటికి వెళ్ళినప్పుడు తమని ఆప్యాయంగా ఆదరంగా పలకరిస్తూ, కుర్చీలోంచి లేచి ముందుకువచ్చిన మామయ్యకీ, ఈ రోజు మామయ్యకీ ఎంతో తేడా కనిపిస్తోంది. ఈ అయిదేళ్ళల్లోనే ఎన్నో ఏళ్ళు పెరిగిపోయి నట్లూ, వృద్ధాప్యం వచ్చి మీద బడిపోయినట్లుగా వున్నరాయన. సావి త్రమ్మగారికికూడా అలాగే అనిపించింది. వాళ్ళు ఏమీ అడగకుండానే మళ్ళీ సుబ్బారావుగారే మొదలుపెట్టాడు.

"ఏం చేస్తాం? లోకం అంతా ఓ దారిన పోతూంటే, నేను ఒక్క డినీ మరోదారిన పోతానంటే ఎలా కుదురుతుంది? సరళకి మరో రెండు నెలలలో ఇరవై నాలుగు నిండుతాయి. శారదకి మొన్నే పదిహేడేళ్ళు నిండాయి. దీనికెలాగో మూడుముళ్ళూ వేయించి, ఇంక దానికి సంబం ధాలు చూడడం మొదలుపెట్టాలి. కన్నవాళ్ళకి బాధ్యత తప్పదు కదా? ఇంక వాళ్ళు అడిగిన దానికి ఒప్పుకున్నట్లు వుత్తరం వ్రాసేసి, ఓ మంచి రోజు చూసుకొని వెళ్ళి తాంబూలాలు పుచ్చుకుని వచ్చేద్దామా అని ఆలో చిస్తున్నాను."

"ఎంత అడిగారు?" అంది సావిత్రమ్మగారు.

"కట్నం రూపంలో కానీ కూడ అడగలేదనుకో- కట్నం అఖ్ఖర్లేదనటంవల్లే నేను ఆశతో అంత దూరం వెళ్ళాను—సరే, వాళ్ళు అడిగిన లాంఛనాలన్నీ జరపాలంటే ఫదివేలుపైన అవుతుంది. ఆపైన పెళ్ళి కూడా దర్జాగా చెయ్యాలి. వాళ్ళ బంధువులంతా పెద్ద పెద్ద ఉద్యోగస్థులు. చాలామందే వస్తారు. మర్యాదలకి ఏ లోటూ లేకుండా చూసుకోవాలి. సంబంధానికి మాత్రం ఏ వంకాలేదు. రాజాలాంటి సంబంధం. అందుకే ఎలాగో తంటాలుపడి కానిచ్చేద్దామనుకుంటున్నాను. తరువాత మా ఇబ్బందులేవో మేం పడతాం!"

వింటున్న సావిత్రమ్మగారూ, వాసు మొహాలు చూసుకున్నారు. కూతురికి పెద్ద సంబంధం చెయ్యబోతున్నాను అనే సంతోషం ఓ ప్రక్క పొంగుకు వస్తున్నా, ఇంత డబ్బు ఇప్పుడు ఎలాగో సర్దుబాటు చెయ్యాలి, ఈ శుభకార్యం జరిగేసరికి నా నడుం సగం ఒంగిపోతుంది అన్న భావం కూడా మరో ప్రక్కనుంచి తెలుస్తూనే వుంది ఆయన మాటల్లో.

"మామయ్యకి ఇప్పుడు పదిహేనువేలు పైనే ఖర్చవుతుంది. ఎక్కడ్నుంచి తెస్తాడు? మామయ్య తండ్రి పోయాక ఆ పొలం కాస్త అమ్మేసి అన్నదమ్ములందరూ తలో ఇంతా తీసుకుంటే వచ్చిన దాంతో ఆ చిన్న ఇల్లు కట్టుకుని ఇంకా ఇంతో అంతో మిగిలితే బ్యాంకిలో వేశాడుట. అంతకుమించి, అయిదుగురు పిల్లలూ, తనూ, భార్యా, తిండీ బట్టా, చదువులూ, అన్నీ గడుపుకునేసరికి మామయ్య జీతంలో మిగిల్చిందేమీ వుండదు కదా- రెండు మూడేళ్ళనుంచీ రామచంద్రం నెలకో రెండు వందలు సంపాదిస్తున్నాడన్న పేరేగాని, వాడి ఖర్చులు వాడికి వుంటాయి. ఏ మాత్రమో మిగిలినా, అది మాత్రం ఎంత వుంటుంది? రెండోవాడిని ఇంజినీరింగులో చేర్పించాడు. వాడి చదువు పూర్తి కానేలేదు. మూడోవాడు ఇంకా బియ్యేలోనే దండయాత్రలు చేస్తున్నాడు. ఇంక రెండేళ్ళల్లో మామయ్య రిటైర్ అయిపోతే, ఆయన జీతం ఆసరాకూడా వుండదు.

ఆ వచ్చే ప్రావిడెంటుఫండు ఈ సరళ పెళ్ళికి చేసిన అప్పుకి సరి పోతుందో, సరిపోదో? ఇంకా శారద పెళ్ళి ఒకటి వుండనేవుంది" అను కున్నాడు వాసు, మామయ్య పరిస్థితిని తలుచుకుని జాలిపడుతూ.

అయితే ఆ భావం అతనిలో ఎక్కువసేపు నిలవలేదు. మరో రకం ఆలోచనలూ వూహలూ అతని మనస్సుని ఆక్రమించేసుకున్నాయి. "ఈ కట్నాలు ఇచ్చుకోలేక ఆడపిల్లల తల్లిదండ్రులు నానా అవస్థలూ పడుతున్నారు- నిజమే-కానీ, దీనికి కారణం ఏమిటి? ఇందులో తప్పంతా మొగపిల్లల తల్లిదండ్రులదే అనటంలో సబబు ఎంతవరకూ వుంది? మనం సమస్యని ఒక్క ప్రక్కనుంచే చూసి దానికి పరిష్కారంకూడా ఆ ఒక్క ప్రక్కనుంచే జరగాలి అనుకోవటంలో అర్థం ఏమైనా వుందా? ఎక్కడిదాకానో ఎందుకు, యీ మామయ్య సంగతే తీసుకుంటే, ఇప్పటికి అయిదేళ్ళనుంచీ సంబంధాలు వెతుకుతున్నాడు. ఒక్కటీ నిశ్చయం కాలేదు అంటాడు. మరి, అవి నిశ్చయం కాకపోవటానికి తను మాత్రం బాధ్యుడుకాదూ? ఎత్తయిన సంబంధాలు తప్ప మామూలువి తను చూడనే లేదు. వాళ్ళు అడిగిన కట్నం ఇవ్వలేను. అని ప్రతీసారీ వెనక తీసేకంటే ఓ సామాన్యమైన సంబంధమే చూసుకుని వుంటే తను ఇవ్వదలుచుకున్న కట్నానికి వాళ్ళూ అంగీకరించేవారు. ఈ పాటికి పెళ్ళి అయిపోయేది. తను అప్పుకోసం ఇవాళ ఇలా వూరంతా తిరిగే అవస్థా పట్టేదికాదు. ఆ పని అతను చెయ్యలేదు. సరే పోనీ అని వాళ్ళు ఇస్తామన్న దానికీ అంగీకరించి చేసుకుంటాం అన్నవాళ్ళకి వీళ్ళే తొంభై వంకలు పెట్టి వదులుకోలేదా? కాస్త కనుముక్కు తీరుగా వున్న ఆడపిల్ల తను ఓ రంభనో, ఊర్వశినో అనుకోవటంలో తప్పు ఏమీలేదు. కానీ, తన సౌందర్యం చూసి ఏ అందాల రాజకుమారుడో, లేకపోతే ఇప్పుడు రాజులూ జమీందార్లూ లేరు కనక కొన్ని లక్షల రూపాయలకి వారసుడైన మన్మధుడు వీళ్ళని వరించి, కానీ కట్నం లేకుండా పెళ్ళి చేసుకుని తీసు

కుని చక్కా పోతాడు అని కలలు కనటం మాత్రం ఆరోగ్యకరంకాదు. ఒకవేళ చిన్నతనంవల్లనో, ప్రపంచానుభవం లేకపోవటంవల్లనో, వాళ్ళు అలాంటి వూహలలో విహరిస్తూంటే వాళ్ళకి యదార్థం అర్థం అయ్యేలా చెయ్యాల్సిన బాధ్యత పెద్దలమీద వుంది. అలాంటిది లేకపోగా, 'మా అమ్మాయికేం? బంగారపు బొమ్మ, చిలకలా వుంటుంది! ఎవరైనా కళ్ళు కద్దుకుని మరీ చేసుకుంటారు' అని అత్తయ్యా, మామయ్యా ఎన్నోసార్లు నాతోనే అన్నారు. అంత అహంకారంతో వాళ్ళు బాగా డబ్బు, అందం, గుణం అన్నీ వున్న పెళ్ళి కొడుకుకోసం వెతుకుతుంటే, కానీ కట్నం తీసుకోకుండా చేసుకోటానికి అవతలి వారికేం అక్కరపుట్టింది. ఓ లక్షాధికారి తన కూతురికి ఏభై వేలు కట్నం ఇచ్చి, మరో యాభై వేలు ఖర్చుచేసి వైభవంగా పెళ్ళి చేసినా అతనికి చీమ తలకాయంత యినా బాధ అనిపించదు. అలాగే మరో భాగ్యవంతుడు కోడలికి పాతిక వేల రూపాయల నగలు పెట్టి, మరో పాతికవేల రూపాయలు పెళ్ళికి ఖర్చుచేస్తూ తన హోదాకి, దర్జాకి తగినట్లుగా మర్యాదలు జరిపించుకోవాలను కోటంలో మాత్రం తప్పేముంది? ఎటొచ్చి ఏమీలేని వాళ్ళు వాళ్ళ మధ్య తల దూరిస్తేనే చిక్కువస్తూంది. వియ్యానికయినా, కయ్యానికయినా సమాన వుజ్జీ వుండాలి. పిల్లలు సుఖపడాలనీ, భాగ్యవంతుల ఇళ్ళల్లో మసలాలనీ ప్రతి తల్లీ తండ్రీ కోరుకుంటారు. అలాగని, శక్తికి మించిన పరుగులుపెట్టి, ఆపైన కాళ్ళు చచ్చుబడిపోయి కూలబడటం ఏమంత వివేకమైన పని? ఇంతెందుకు? ఇల్లు తాకట్టు పెట్టయినా డబ్బు తెచ్చి ఈ సంబంధమే చేస్తానంటున్నాడు కాని, మరో సంబంధం కాస్త క్రింది అంతస్తులోదయినా సరే, చేస్తాను అని, యీ నాడైనా మామయ్య అనటంలేదు. ఎవరిదాకానో ఎందుకు? కళ్ళ ఎదురుగా వున్న నేనే ఆ నాడు ఇతని దృష్టికి ఆనలేదు. ఇంక ఇది ఇంతే! ఇవాళ పదివేలు అప్పుచేసి సరళ పెళ్ళి చేస్తాడు. మరో రెండేళ్ళు పోయాక మరో పదిహేనువేలు

అప్పుచేసి శారద పెళ్ళి చేస్తాడు. ఆ అప్పు అంతా తీర్చటం చేతకాక పోతే, చివరికి యిల్లుకూడా అమ్మేస్తాడు...." ఆలోచనలతో వూపిరి సలపక, వుక్కిరి బిక్కిరి అయిపోయినట్లు, ఒక్కసారి గుండెలనిండా గాలి పీల్చుకుని దీర్ఘంగా వూపిరి వదులుతూ, సుబ్బారావుగారి వంక చూశాడు. ఆయన సావిత్రమ్మగారితో ఇంకా ఖర్చులూ, అప్పులూ ఆ ముచ్చట్లే చెప్పుకుపోతున్నాడు.

"ఇదిగో, మామయ్యా, ఇవాళ నువ్వు ఈ పరిస్థితిలో వుండటానికి నువ్వుకూడా బాధ్యుడివే-మొగ పెళ్ళివారిని ఒక్కరినే ఆడిపోసుకోకు" అని చెప్పాలనిపించింది వాసుకి.

కాని, అంత నిర్మొహమాటంగా మాట్లాడితే మామయ్య నొచ్చుకుంటాడు అని మళ్ళీ అనిపించి, వూరుకున్నాడు.

ఇంతలో రాధ రెండు గ్లాసులతో కాఫీ తీసుకువచ్చింది.

"ఎవరి దాకానో ఎందుకు? ఈ రాధకి నేను దొరకలేదు? వాళ్ళ నాన్నగారుకూడా మామయ్యలాగే గొంతెమ్మ కోరికలు పెట్టుకుని వుంటే ఈ నాటికీ ఇంకా అల్లుళ్ళని వెతకటంలోనే వుండేవారు. నలుగురు ఆడ పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళు చేసేసరికి, వున్న యిల్లూ వాకిలీ హరించుకుపోయేవి" అనుకుంటూ, చిలిపిగా, ఆపేక్షగా రాధ వంకచూసి చిన్నగా నవ్వాడు వాసు.

ఇంతసేపూ సుబ్బారావుగారి మాటలన్నీ, వంటగదిలో కూర్చుని విన్న రాధకి భర్త నవ్వులో భావం అర్థం అయింది. "ఇంకా నయం- మీరు అనుకుంటున్న మాటలన్నీ మీ మామయ్యగారితో అవి వుంటే ఆయన మీ ఆలోచనలని సమర్థించకపోగా మనమేదో వాళ్ళ సరళ అదృ

ష్టాన్ని చూసి అసూయపడుతున్నాం అని అపార్థం చేసుకునే ప్రమాదం కూడా వుంది" అని అర్థం వచ్చేలా ఓ సారి భర్త కళ్ళల్లోకి చూసి; ఆప్యాయంగా కాఫీ గ్లాసు అతని చేతికి అందించి లోపలికి వెళ్ళి పోయింది.

సమాప్తం

4872
శాఖ గ్రంథాలయం
మురపాక.